

15. zjazd Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied

Slovenská historická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied vznikla v roku 1946 a je jedinou profesijnou organizáciou historikov a pracovníkov príbuzných vedných disciplín, ktorej úlohou je chrániť odborné záujmy pracovníkov vo všetkých odboroch historického výskumu, pomáhať k rozvoju historického bádania a rozširovať poznatky získané v rámci vedeckého výskumu. V súčasnosti patrí Slovenská historická spoločnosť k najaktívnejším vedeckým spoločnostiam.

15. zjazd spoločnosti nebol len podujatím, kde sa účastníci oboznámili s činnosťou spoločnosti, ale bol aj aktívnym vyjadrením sa k situácii v spoločenských a humanitných vedách a k vyučovaniu dejepisu na Slovensku, a tiež mal aj svoju vedeckú platformu, a to konferenciu História, historiografia a etika.

Počas zjazdu boli predstavené:

Sekcia archívnictva a pomocných vied historických, ktorej odborným zameraním je výskum pomocných vied historických, zhodnotenie stavu poznania v konkrétnej disciplíne, dokumentácia hlavných línií a trendov rozvoja jednotlivých pomocných vied historických na Slovensku, možnosti využívania týchto vied v historickom bádani, rozvíjanie archívnej vedy a praxe.

Sekcia pre dejiny miest, ktorá sa špecializuje na bádanie v oblasti urbánnych dejín. Ťažiskom výskumu je sledovanie aspektov každodennosti, právnych, vojenských, socio-kultúrnych i konfesijných fenoménov vo vývoji miest, od ich vzniku po 20. storočie.

Sekcia pre hospodárske a sociálne dejiny sa zaoberá hospodárskymi a sociálnymi dejinami od najstarších čias až do 20. storočia. Sekcia sa snaží prepojiť historikov, ktorí sa zaoberajú touto oblasťou dejín na rôznych pracoviskách na Slovensku.

Sekcia pre výskum 18. storočia sa venuje štúdiu problémov 18. storočia v rôznych vedných disciplínach, ktoré z rôznych aspektov študujú problematiku vývoja v tomto do značnej miery prelomovom období (v historiografii, umenovede, filozofii, historickej sociológii, antropológii...)

Sekcia pre cirkevné dejiny mapuje vývoj cirkevných pomerov na Slovensku od najstarších čias po súčasnosť, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou národných dejín, rovnako ako politické, hospodárske alebo iné odbory historickej vedy.

Sekcia pre dejiny dvorskej kultúry sa venuje výskumu šľachtických dvorov a dvorskej kultúry v rámci Habsburskej monarchie. Prioritný je výskum panovníckeho dvora vo Viedni, aristokratických dvorov v Uhorsku a ich komparácia s dvormi v iných častiach monarchie, ale aj postavenie uhorských aristokratov na viedenskom dvore, ich kontakty a kariéra.

Sekcia pre dejiny knižnej kultúry vytvára vhodnú platformu pre výskum dejín knižnej kultúry v širšom slova zmysle. Síce nenahradzuje systematický odborný teoretický či praktický aspekt výskumu knihy, tlačiarstva, cenzúry, knižného obchodu a knižníc, avšak je syntetizujúcim

článkom týchto výskumov. V sekcii má zastúpenie aj **Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva Fakulty humanitných vied Žilinskej univerzity v Žiline, a to v osobe Mgr. Evy Augustínovej, PhD.**

Sekcia pre novšie slovenské dejiny združuje záujemcov o dejiny prvej polovice 20. storočia, ktorí sa podieľajú na príprave vedeckých podujatí a na popularizácii dejín uvedeného obdobia.

Sekcia pre rodové štúdie je zameraná na genderové problémy, predovšetkým v starších obdobiach – stredoveku a ranom novoveku. Táto profilácia je daná najmä tým, že zatiaľ čo výskum v rodov v súčasnosti či blízkej minulosti je relatívne bohaty zastúpený sociológmi, psychológmi, pedagógmi a filozofmi, s vývojom týchto vzťahov v histórii sa zaoberá relatívne málo bádateľov.

Sekcia pre vojenské dejiny je orientovaná na zhromažďovanie najnovších poznatkov z vojenských dejín Slovenska a na propagáciu slovenskej vojenskej historiografie na Slovensku a v zahraničí. Aktivity sekcie sú úzko späté s Vojenským historickým ústavom.

Sekcia pre vysokoškolské vzdelávanie a odborovú didaktiku, ktorej náplňou je spolupráca pri skvalitňovaní vzdelávacieho procesu v oblasti histórie, dejepisu, archívnictva, príp. ďalších príbuzných odborov na všetkých stupňoch škôl, výmena skúseností v rámci Slovenska i so zahraničím, koordinácia a artikulácia aktivít Slovenskej historickej spoločnosti v predmetnej oblasti smerom navonok.

Sekcia všeobecných dejín združuje historikov so záujmom o svetové dejiny, dejiny civilizácií, odborníkov na dejiny nadnárodných regiónov alebo jednotlivých krajín mimo Slovenska. Chronologicky sa zameriava najmä na dejiny 18.-21. storočia. Morálne podporuje rozvoj dejín medzinárodných vzťahov ako samostatnej historickej disciplíny.

V rámci Slovenskej historickej spoločnosti pôsobia aj regionálne sekcie, ktoré sa sústreďujú na spracovávanie a propagáciu dejín jednotlivých oblastí, v ktorých pôsobia. Sú to: Krúžok historikov v Topoľčanoch, Nitriansky spolok historikov, Spolok banskobystričských historikov, Spolok historikov v Ružomberku, Klub trenčianskych historikov a Tyrnavia – spolok trnavských historikov.

Orgánom Slovenskej historickej spoločnosti je aj Slovenský národný komitét historikov, ktorý zastupuje slovenských historikov v kontaktoch s organizáciami historikov v zahraničí. Jeho cieľom je napomáhať rozvoju historickej vedy na Slovensku prostredníctvom medzinárodnej spolupráce. Popri Slovenskom národnom komitéte historikov pôsobia v Slovenskej historickej spoločnosti aj medzinárodné komisie historikov, a to: Slovensko-česká/česko-slovenská komisia historikov (v **apríli roku 2017 bude mať táto komisia zasadnutie na Žilinskej univerzite v Žiline a tiež sa na pôde univerzity bude konať konferencia o dejinách dopravy na Slovensku**), Francúzsko-česko-slovenská komisia historikov, Fórum britských, českých a slovenských historikov, Slovensko-nemecká a česko-nemecká komisia historikov, slovensko-poľská komisia historikov, Slovensko-rumunská

komisia historikov, Komisia historikov Slovenskej republiky a Ruskej federácie, Slovensko-maďarská komisia historikov a Slovensko-ukrajinská komisia historikov.

Výsledkom spoločného výročného zasadnutia Slovenskej historickej komisie bola dôležitá výzva s nasledujúcim textom:

Súčasný svet je vystavený viacerým hrozbám, ktoré ohrozujú ľudskú civilizáciu a život na našej planéte. Terorizmus, lokálne vojny, ktoré hrozia prerásť do väčších konfliktov, národnostná a náboženská neznášanlivosť, veľké migračné vlny, narušené a doslova ohrozené životné prostredie. Tieto globálne hrozby nemôže ľudstvo zvládnuť technologicky. Ich pôvod je totiž v ľudských hlavách a v spoločenských vzťahoch. Perspektívne riešenie týchto hrozieb nie je mysliteľné bez poznania, ktoré prinášajú humanitné a spoločenské vedy.

Zdá sa však, že si spoločnosť, a predovšetkým jej predstavitelia na rôznych stupňoch decíznej sféry, neuvedomujú dôležitosť humanitných a spoločenských vied vo svete na začiatku 21. storočia. V spoločnosti stále pretrvávajú už dávno prežitú predstavy o vede ako o výrobnej sile, ktorá prináša bezprostredný finančný zisk, ale aj predstavy, že veda je iba činnosť spojená s experimentom, dôkazom a overovaním, čo už v plnej miere neplatí ani vo vedách prírodných. V dôsledku takéhoto chápania vedy sú humanitné a spoločenské vedy permanentne diskriminované. Prejavuje sa to v procese akreditácií a evalvácií, kde sa ako dominantné stále presadzujú kritériá zaužívané v oblasti prírodných vied. Prejavuje sa to aj v objeme financií, ktoré sa na oblasť humanitných a spoločenských vied dávajú zo štátneho rozpočtu i z rozpočtov univerzít, ale aj v objeme financií poskytovaných grantovými agentúrami.

Mimoriadne závažný je problém diskriminácie humanitných a spoločenských vied vo vyučovacom procese na základných a stredných školách, kde sa vyučovanie o človeku a spoločnosti redukovalo na neúnosnú mieru. Počet hodín dejepisu na slovenských školách je najmenší v rámci Európskej únie a stále je tendencia tento počet znižovať. Sme potom svedkami toho, že naša mladá generácia ovláda na vysokej úrovni informačné technológie, ale na druhej strane podlieha vplyvu rôznych extrémistických a xenofóbnych ideológií a nedokáže sa v dnešnom svete a jeho zložitých spoločenských vzťahoch orientovať. Je to už alarmujúci jav.

Vyzývame všetkých, ktorí rozhodujú o smerovaní spoločnosti, ale aj všetkých občanov, všetkých, ktorým záleží na budúcnosti našej civilizácie, aby sa nad situáciou v súčasnom svete zamysleli, pokiaľ nie je neskoro. Humanitné a spoločenské vedy sú pripravené. Potrebujú však na svoje aktivity spoločenskú podporu.

Žiadame:

1. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, rektorov a dekanov vysokých škôl, predsedníctvo SAV, predstaviteľov APVV: a) aby odstránili z procesu akreditácií diskriminačné opatrenia voči humanitným a spoločenským vedám a aby ich akreditácie prebiehali podľa kritérií, ktoré zodpovedajú charakteru týchto vied; b) aby odstránili diskrimináciu pri financovaní týchto vied zo štátneho rozpočtu i z financií určených na projekty.

2. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, aby upravilo dotácie vyučovacích hodín a vyučovacie plány tak, aby tam humanitné a spoločenské vedy mali miesto, ktoré zodpovedá ich spoločenskému významu. Pri vyučovaní dejepisu, kde sú v SR najnižšie dotácie vyučovacích hodín v celej EÚ žiadame, aby sa na druhom stupni základných škôl, v gymnáziách a odborných školách venovali dejepisu dve hodiny týždenne. Považujeme za nevyhnutné, aby humanitné a spoločenské vedy dostali dostatočný priestor na všetkých školách univerzitného typu. Súčasne žiadame prehodnotiť systém schvaľovania a vydávania učebníc tak, aby sa zabezpečila ich odborná a didaktická kvalita.

*Účastníci 15. zjazdu Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV
Skalica, 11. mája 2016*

Vedeckým podujatím 15. zjazdu Slovenskej historickej spoločnosti bola konferencia História, historiografia a etika. Úvodný vstup konferencie Dušana Kováča priniesol otázky a zamyslenia na tému Etika vo vede a v historiografii. Príspevok bol zameraný na gnozeologicko-metodologické problémy v historiografii a na problém subjektívnej morálky vedca. Definoval hlavné problémy v etike vedca, a to omyly (nekorektné čítanie dokumentov, nekorektná interpretácia, časté omyly z neznalosti závažných dokumentov), falšovanie a manipulovanie výsledkov (snaha dôjsť k stanovenému výsledku, ignorancia závažných dokumentov a následné transgeneračné preberanie manipulovaných výsledkov), nekalé získavanie finančných prostriedkov na vedu, scientometriu (citačné kartely, predátorské časopisy), prístupnosť výsledkov vedeckého bádania (tajné výskumy, právo na finančné zhodnotenie duševného vlastníctva) a vplyv ideológie na výskum historiografov (kresťanstvo, nacionalizmus, boľševická koncepcia dejín ako permanentného triedneho boja).

Juraj Šuch sa venoval metódam tradičného a konštruktivistického chápania histórie. Na jeho prednášku nadviazal profesor Holec, ktorý poukázal na negatívne a pozitívne momenty vzťahu medzi historikom a prameňom, metodologické limity historického prameňa a potrebu kritického myslenia. Fenoménu historizmu a účelovej interpretácii dejín sa venovala Tünde Lengyelová v príspevku Publicistika, medializácia histórie a etika.

V ďalšom bloku príspevkov sa jednotliví autori venovali etike bádateľa vo vzťahu k minulosti a súčasnosti, ochrane osobných údajov v súvislosti s problémom prístupu k informáciám pri výskume a problémom plagiátorstva v kontexte súčasného zákona o autorskom práve.

Zaujímavou súčasťou konferencie z pohľadu akademického priestoru boli témy vysokoškolského štúdia dejín, kde zaznela kritika veľkého počtu univerzít, ale aj samotných katedier histórie, ktoré prispievajú k atomizácii. V súčasnosti prebieha štúdium histórie na 10 špecializovaných pracoviskách, z ktorých len dve vykazujú históriu viac ako 50 rokov. Ale taktiež prednášajúci vyslovili apel na kontinuálne vzdelávanie učiteľov, ktoré by kopírovalo súčasný vývoj poznatkov a upriamili pozornosť na nutnosť špecifík prípravy učiteľov dejepisu osobitne na stredných a osobitne na základných školách. Dotkli sa a podrobili kritike aj viac zlých rozhodnutí politických, vysokoškolských, i rozhodnutí akademických funkcionárov na rôznych úrovniach.

Posledný tematický okruh konferencie bol zameraný na scientometriu, hodnotenie vedy a výskumu, pozitívam a negatívam projektových aktivít a kvalite, resp. nekvalite vydávaných publikácií. Martin Pekár upozornil na nezladené kritériá pre evidenciu publikačnej činnosti, komplexnú akreditáciu a habilitačné a inauguračné konanie, Peter Vorel sa venoval spôsobu hodnotenia výskumu v Čechách, kde sa začína preferovať selektovanie v tom zmysle, že

každý odbor by si mal určiť, ktoré výstupy sú pre odbor dôležité, čiže okrem toho, že za dôležité sú považované knihy – monografie a kapitoly v monografiách, je napr. dôležitý aj kvalitný konferenčný zborník. Nemenej dôležitou témou bola aj prednáška s názvom Historiografia v preprojektizovanom svete Viliama Čičaja, a to aj pre akademické prostredie, pretože poskytol pohľad na výskumné grantové schémy, ktorých cieľom je zvýšenie konkurencie vo výskume a zvýšenie kvality výskumu, ktoré sú však často zahlcované málo kvalitnými, nedostatočne pripravenými projektami.

Na základe konferenčných materiálov pripravila Mgr. Eva Augustínová, PhD.

Fotografie z rokovania zjazdu a priestorov, v ktorých sa zjazd konal:

